

L107 M020

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
RIJEKA

Ing. MLADEN ZORIČIĆ

POČECI
NAŠE POMORSKE STROJOGRAĐEVNE INDUSTRIJE
Razvitak Tvornice motora TORPEDO u Rijeci

Strojogradnja 1800–1850. godine

Industrija građenja strojeva razvila se iz zanatske proizvodnje strojeva, pošto su na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće pronađeni i usavršeni u Engleskoj i Sjevernoj Americi osnovni tipovi naših današnjih strojeva za obradu metala koji su zamijenili ručni rad kod obrade strojnih dijelova.

Sada su se mogli tačnije, brže i ekonomičnije izradivati novi pogonski i radni strojevi za ostale industrijske grane kao i za saobraćaj na moru i na kopnu.

Prvu »mehaničku radionicu« u kojoj su se koristili strojevi za izradu strojeva osnovali su Watt i Boulton sa sinovima u londonskom predgrađu Soho 1796. godine. »Soho Foundry« (Soho foundri) tj. »Ljevaonici Soho« slijedila su uskoro druga poduzeća strojograđevne industrije najprije u Engleskoj, pa na kontinentu te u Sjevernoj Americi, jer je naglo porasla potražnja za parnim i radnim strojevima u rudarstvu, metalurgiji i ostaloj industriji.

Tek sada je parni stroj mogao da osvaja saobraćaj: prvi brod na parni pogon preplovio je Atlantik 1818, prvi javni željeznički saobraćaj otvoren je 1829.

Strojograđevna industrija razvijala se od dvadesetih godina prošloga stoljeća sve bržim tempom, tako da savremenici nijesu ni stigli da pravilno ocijene udio pojedinaca i pojedinih poduzeća u tom razvitku. O historiji strojogradnje nije se mnogo pisalo ni u inozemstvu, a iz naših krajeva gotovo i nemamo podataka. Radi toga se obično i misli da se kod nas pred više od stotinu godina i nije ništa značajno dogodilo u strojogradnji, kao da naše strojograđevne industrije u ono vrijeme nije ni bilo.

Početak naše strojograđevne industrije na Jadranu

Na Jadranu postoji, međutim, naša strojogradnja već više od sto godina. Osnivanje prvoga poduzeća naše strojograđevne industrije usko je povezano s

pomorstvom. Ta je povezanost bila od presudne važnosti i za cijeli dalji razvitak toga poduzeća koje se razvilo u današnju »Tvornicu motora i vozila TORPEDO« u Rijeci. Historijat te prve tvornice otkriva uzroke i objašnjava razloge koji su 1853. naveli naše domaće ljude da upravo u Rijeci osnuju naše prvo poduzeće strojograđevne industrije na Jadranu.

To se poduzeće već za prvih desetak godina svoga opstanka razvilo iz ljevaonice željeza i metala u tvornicu strojeva koja je uspjela da se otprve istakne kvalitetom svojih brodskih parnih strojeva i kotlova za ratnu mornaricu.

Nakon drugih 10 godina napornoga rada okončan je u toj tvornici razvitak novoga podvodnog oružja toliko da se tvornica mogla specijalizirati i pretvoriti u prvu tvornicu torpeda na svijetu.

Punih 70 godina daljega ustrajnog stručnog rada, uglavnom samo za torpedistiku, obuhvaća veoma kompleksnu serijsku proizvodnju, kako na području konstrukcije strojeva, aparata i automatizacije, tako i na području mehaničke tehnologije za izradu pojedinih dijelova.

Proizvodi te složene proizvodnje bili su:

- motori na komprimirani zrak,
- motori s vanjskim sagorijevanjem,
- kompresori i spremnici za visoki tlak,
- aparati precizne mehanike za automatsku regulaciju pneumatičkim, hidrauličkim ili mehaničkim putem,
- specijalni radni strojevi samo za potrebe tvornice.

Cijela ta proizvodnja bila je potpuno autarhična i pored neobične raznolikosti tehnoloških proizvodnih područja.

Tvornica torpeda rano je stekla svjetski glas zbog odlične konstrukcije i kvaliteta svojih proizvoda. O tom svjedoče zlatna i brončana medalja još sa

0 1226
10/203

A. Misc. B-261